

ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙ НА ВУГЛЕДОБУВНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ

Як свідчить досвід розвинених країн, стійке та збалансоване економічне зростання в країні базується насамперед на провадженні інновацій промисловими підприємствами, а рівень інноваційного розвитку промислових підприємств відображає конкурентоспроможність національної економіки. Проблеми інноваційного розвитку є особливо актуальним для вугільної промисловості - стратегічно важливої галузі національної економіки, що орієнтована на досягнення високих показників енергетичної безпеки країни.

Проблемами інноваційного розвитку та фінансових важелів його забезпечення займалися багато вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів: Амоша О.І., Гавриленко Ю.М., Єрмакова В.М., Жилінська О.І., Кабанова А.І., Колота В.М., Стельмашук А.М., Цигилик І.І., Чухно А.А., Шегда А.В., Юркевич О. М. та ін.

Мета даної роботи є виявлення проблем впровадження інновацій на вугледобувних підприємствах України та заходів щодо їх вирішення.

Вугледобувна промисловість України через недостатні обсяги капітальних вкладень має найстаріший серед країн СНД шахтний фонд, а його прискорене старіння призводить до формування негативного балансу виробничих потужностей. Крім того, це капіталомістка галузь національної економіки, де найгострішою є проблема інвестиційних можливостей. Інноваційна діяльність вугледобувних підприємств спрямована, в першу чергу, на подолання технічного відставання, переорієнтацію виробничого потенціалу та створення конкурентоспроможних промислових виробництв, розвиток яких буде залежати від рівня сприйнятливості підприємств до нововведень. Отже, розгляд проблем інноваційного розвитку вуглевидобувних підприємств набуває особливого значення.

Добувна промисловість є базовою галуззю економіки держави, її значення особливо зростає через низьку забезпеченість України власними джерелами рідкого і газоподібного палива та наявністю значних запасів кам'яного і бурого вугілля. На сьогодні вугілля - це єдиний вітчизняний енергоносіє і ресурс, наявність якого в Україні забезпечена в достатньому обсязі. У структурі запасів органічного палива вугілля складає 95,4 %, нафта та природний газ - лише 2,0 % та 2,6 % відповідно [1, с.17].

За даними Держкомстату України у 2009-2010 рр. за рівнем інноваційної активності (частка інноваційно активних підприємств серед загальної кількості підприємств) добувна промисловість посідає одне з останніх місць у галузевому зрізі, і займає лише - 5-6 %.

Серед причин, що стримують розвиток інноваційної діяльності у вугільній галузі, слід назвати:

1. морально застарілий і фізично зношений шахтний фонд, який визначає його низьку інвестиційну привабливість для здійснення інноваційної моделі модернізації і розвитку вугільної промисловості;

2. низьку конкурентоспроможність вітчизняного вугілля через його високу собівартість та низьку якість, що потребує переходу обліку вугільної продукції у товарному вимірюванні, як це прийнято у світовій практиці;

3. значну нестачу коштів (власних, запозичених, недержавних інвестицій) як на забезпечення поточного функціонування, так і для розвитку вугледобувних підприємств;

4. невирішеність питань адаптації механізму ціноутворення на вугільну продукцію до умов ринкових відносин: відсутність ринкових механізмів та стимулів для підвищення ефективності вугільних підприємств;

5. правову неврегульованість відносин власності у галузі, яка призводить до неузгодженості інтересів держави та бізнесу: невирішеність питань екологічної безпеки в процесі ліквідації вугільних шахт;

6. невідповідність цін на гірничошахтне обладнання та вугільну продукцію, що потребує обмеження монополюю високих цін заводів виробників або підвищення ціни на вугілля;

7. не престижність шахтарської праці (перш за все, зменшення рівня оплати праці порівняно з працівниками інших професій), невирішеність соціальних проблем [2, с.160].

Вирішення проблем галузі, які накопичувалися впродовж багатьох років, вимагає значних капітальних вкладень. Оскільки можливі обсяги інвестицій, особливо в найближчій перспективі, украй недостатні, необхідно виділити першочергові напрями інвестування, метою яких є активізація саморозвитку вугледобувних підприємств і підвищення рівня їх самодостатності, що характеризується критеріями економічної надійності й інвестиційної привабливості.

Головною ідеєю реформування вугільної промисловості в Україні має стати створення конкурентного ринкового середовища як у приватизованому, так і в державному секторах галузі з використанням державних регуляторів (зокрема, інструментів фінансової підтримки) для забезпечення відносно рівних умов конкуренції дня різнорентабельних за об'єктивними причинами вуглевидобувних підприємств. При цьому підприємства повинні сумлінно конкурувати не тільки на ринках продукції, що виробляється, і ресурсів та послуг, що споживаються, але певною мірою і в сфері взаємовідносин із державою, зокрема в отриманні державних інвестицій або отриманні кредитів під державні гарантії. Діючий сьогодні в Україні порядок державної фінансової підтримки, насамперед дотування вуглевидобувних підприємств, значною мірою є рудиментом планово-розподільчої економіки; він допускає прояви суб'єктивізму при визначенні об'єктів і розмірів бюджетного фінансування, блокує стимули до поліпшення роботи, перешкоджає залученню в галузь приватного капітану.

За даними обстежень Держкомстату України перешкод на провадження інноваційної продукції упродовж останніх років найбільш загрозливими є:

- 1) нестача власних коштів (вказують 80 % обстежених підприємств);
- 2) великі витрати на нововведення (понад 50 %);
- 3) недостатня фінансова підтримка держави (понад 50 %);
- 4) високий економічний ризик та тривалий термін окупності нововведень (до 40 %).

Усі ці аспекти повною мірою віддзеркалюють складне фінансове становище вітчизняних вугледобувних підприємств.

Важливою складовою стратегії підтримки інноваційного розвитку у вугледобувній промисловості України в частині формування фінансових ресурсів є створення умов для найширшого залучення найрізноманітніших джерел всіх суб'єктів інноваційного процесу. З цією метою важливо стимулювати залучення коштів із недержавних, приватних, іноземних джерел фінансування, а також підтримувати фінансові ресурси вугільних шахт.

Реальними пропозиціями протидії згортанню інноваційної активності вітчизняних вугледобувних підприємств може стати впровадження податкового стимулу для інноваційно активних підприємств у частині упередження згортання витрат на ДіР через введення дослідницького податкового кредиту у вигляді зменшення суми нарахованого податку на прибуток підприємства у розмірах, еквівалентних 50 % витрат на ДіР, якщо підприємство проводило ДіР лише у поточному році, та 75 % витрат на ДіР, якщо воно проводило ДіР не менше двох останніх років [3, с.10].

Необхідно стимулювати залучення кредитів і недержавних інвестицій у модернізацію збиткових шахт шляхом надання гарантій повернення залучених коштів за рахунок збереження попередніх дотацій протягом певного часу після здійснення модернізації, а також шляхом повного або часткового відшкодування за бюджетні кошти відсотків, що виплачуються банківським структурам за новітні засоби і технології вугледобутку щодо специфічних умов вітчизняних вугільних родовищ, з огляду на нинішній фінансовий стан галузі повинно здійснюватися переважно за рахунок державного бюджету у розрізі реалізації галузевих інноваційних програм.

Отже, для активізації інноваційної діяльності на вугледобувних підприємствах України необхідно створити умови для найширшого залучення найрізноманітніших джерел всіх суб'єктів інноваційного процесу, стимулювати залучення кредитів і недержавних інвестицій, впроваджувати податкові стимули для інноваційно активних підприємств. Реалізація запропонованих заходів буде сприяти розвитку добувної промисловості України, активізації інноваційної діяльності на вугледобувних підприємствах, ефективному використанню внутрішніх і залучених інвестицій.

Література:

1. Гавриленко Ю.М. Техногенні наслідки закриття вугільних шахт України / Гавриленко Ю.М., Єриakov В.М., Креніда Ю.Ф. - Донецьк. 2004.- 631 с.
2. Формування галузевих ринків України: перехідний період / За ред. д-ра екон. наук. проф. В.О. Точильна. - К.: Фенікс. 2004. - 332 с.

3. Жилінська О.І. Пільгове оподаткування витрат на дослідження і розробки: теоретичні та практичні аспекти / О.І.Жилінська, Д.В. Чеберкус // Фінанси України. - 2007. 12. - 73 с.